

Internetconsultatie IAK

1. Wat is de aanleiding?

Uit de Erfgoedwet (art. 5.1) volgt dat eenieder die een archeologische opgraving wil doen over een certificaat moet beschikken. In het Besluit Erfgoedwet archeologie (BEa) zijn vier uitzonderingen hierop neergelegd. Dit wijzigingsbesluit voegt daar drie uitzonderingen aan toe. Hierdoor is tevens aanpassing van een van de vier bestaande uitzonderingen gewenst. Toegevoegd worden voorwaardelijke uitzonderingen op het opgravingsverbod (en daarmee de certificeringsplicht) voor:

- a) verenigingen voor vrijwilligers in de onderwaterarcheologie;
- b) werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor het kunnen verkrijgen van een opgravingscertificaat;
- c) opgravingen onder verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie.

De bestaande uitzondering voor verenigingen voor vrijwilligers in de archeologie wordt gewijzigd wat betreft de Noordzee (d).

Aanleiding a)

Met de inwerkingtreding van de Erfgoedwet per 1 juli 2016 is, met het oog op handhaafbaarheid, het opgravingsverbod onder water aangescherpt. Om het mogelijk te maken dat verenigingen van vrijwilligers in de onderwaterarcheologie een bijdrage aan de erfgoedzorg leveren, worden zij onder bepaalde voorwaarden en voor een aantal kleinere handelingen uitgezonderd van de plicht om over een opgravingscertificaat te beschikken.

Aanleiding b)

Met de inwerkingtreding van de Erfgoedwet per 1 juli 2016 is het vergunningstelsel voor het doen van archeologische opgravingen vervangen door een certificeringstelsel. Om een opgravingscertificaat te verkrijgen moeten organisaties aan een certificerende instelling aantonen dat zij op professionele wijze een opgraving kunnen verrichten. Echter, conform het opgravingsverbod kunnen zij geen opgravingen uitvoeren, want om te mogen opgraven is een opgravingscertificaat vereist. Dat maakt het voor nieuwe bedrijven onmogelijk om tot de markt toe te treden. Dit is onwenselijk, omdat dit ingaat tegen de Europese Dienstenrichtlijn en omdat het niet in het belang is van een goede archeologische monumentenzorg als er geen nieuwe spelers kunnen toetreden.

Aanleiding c)

In de Erfgoedwet en het Besluit Erfgoedwet archeologie is geen rekening gehouden met de bergingsactiviteiten van de Minister van Defensie ten aanzien van militaire vliegtuigen, slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog en niet-gesprongen explosieven. Deze werkzaamheden zijn te kwalificeren als opgravingen als bedoeld in artikel 5.1 van de Erfgoedwet en worden met dit wijzigingsbesluit onder voorwaarden uitgezonderd van het opgravingsverbod. Het belang van archeologie bij vliegtuigbergingen zal worden meegewogen met behulp van een protocol voor het archeologisch waarderen van deze vindplaatsen en het opstellen van het advies aan het bevoegd gezag voor de omgang hiermee. Tevens wordt de archeologische informatie geborgd door middel van een melding van het ministerie van Defensie, alsmede het toesturen van het bergingsrapport aan de Minister van OCW.

Aanleiding d)

Aangezien de activiteiten van vrijwilligers in de onderwaterarcheologie met dit besluit via een ontheffing worden gereguleerd (zie a)), zou de situatie ontstaan van twee elkaar overlappende regimes: een ontheffing voor kleinere werkzaamheden en een voorwaardelijke vrijstelling voor opgravingen van vindplaatsen onder water. Aangezien het opgraven van hele vindplaatsen (lees: wrakken) door vrijwilligers op de Noordzee eigenlijk nooit voorkomt, schrapt dit besluit de vrijstelling voor vrijwilligers op de Noordzee (niet gemeentelijk ingedeeld gebied). Vrijwilligers kunnen voor activiteiten op de Noordzee gebruik maken van de mogelijkheid tot het aanvragen van een ontheffing. Dit sluit beter aan bij de praktijk zoals die met dit wijzigingsbesluit wordt beoogd.

2. Wie zijn betrokken?

- a) Verenigingen voor vrijwilligers in de archeologie, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat en de Kustwacht.
- b) Stichting Infrastructuur Kwaliteit Bodem, Raad voor de Accreditatie, Centraal College van Deskundigen in de Archeologie, certificerende instellingen, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed en archeologische bedrijven en diensten.
- c) Stafofficier vliegtuigbergingen, Explosieven Opruimingsdienst, Bergings- en Identificatiedienst Koninklijke Landmacht, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeenten en provincies en archeologische bedrijven en diensten.
- d) Verenigingen voor vrijwilligers in de archeologie en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

3. Wat is het probleem?

Uit de Erfgoedwet (art. 5.1) volgt dat eenieder die een archeologische opgraving wil doen over een certificaat moet beschikken. Dit besluit wijzigt een aantal zaken in het Besluit Erfgoedwet archeologie (BEa) met betrekking tot uitzonderingen hierop. In Hoofdstuk 2 van het BEa zijn reeds vier uitzonderingen neergelegd. Dit besluit voegt daar drie uitzonderingen aan toe. Zie verder onder "aanleiding".

4. Wat is het doel?

Met de aanpassingen in het Besluit Erfgoedwet archeologie wordt beoogd om

- a) het mogelijk te maken dat sportduikers, als vrijwilligers in de onderwaterarcheologie, een bijdrage leveren aan de archeologische monumentenzorg en om zo het draagvlak onder hen voor een zorgvuldige en respectvolle omgang met het cultureel erfgoed onder water te vergroten;
- b) het mogelijk te maken dat ook nieuwe organisaties kunnen toetreden tot het archeologisch bestel, waarmee bijgedragen wordt aan een goede werking van het certificeringsstelsel in de archeologie, conform de Europese Dienstenrichtlijn;
- c) de opgravingen die onder verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie worden uitgevoerd te voorzien van een adequate juridische basis in het stelsel van de Erfgoedwet; tevens wordt het belang van archeologie bij vliegtuigbergingen meegewogen met behulp van een protocol voor het archeologisch waarden en een advies aan het bevoegd gezag voor de omgang hiermee, en wordt de archeologische informatie bij vliegtuigbergingen geborgd;
- d) het huidige vrijstellingsregime voor verenigingen voor vrijwilligers in de archeologie buiten gemeentelijk ingedeeld gebied in lijn te brengen met de nieuwe uitzondering onder a).

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Conform de Erfgoedwet is de minister van OCW (stelsel)verantwoordelijk voor een goede erfgoedzorg. De in dit wijzigingsbesluit opgenomen uitzonderingen dragen hier aan bij door de inzet van vrijwilligers mogelijk te maken daar waar dat gewenst is, door een goede werking van het certificeringsstelsel te waarborgen en door de opgravingen die onder verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie worden uitgevoerd te voorzien van een adequate juridische basis, en tevens de archeologische aspecten van vliegtuigbergingen te borgen..

6. Wat is het beste instrument?

- a) Op basis van een drietal in 2015 uitgevoerde pilots is geconcludeerd dat voor verenigingen van vrijwilligers in de onderwaterarcheologie maatwerkafspraken de voorkeur hebben boven een meer generieke uitzondering (zoals die bijvoorbeeld voor metaaldetectie geldt). Dit heeft te maken met de grote verschillen tussen de vindplaatsen, maar ook met de verschillen die er bestaan tussen de groepen vrijwilligers. Vandaar dat hier is gekozen voor het instrument van ontheffing en niet voor een (generieke) vrijstelling.
- b) Voor organisaties die een opgraving uitvoeren in het kader van het verkrijgen van een opgravingscertificaat is, gezien de inbedding in het certificeringsproces, geen maatwerk vereist en kan dus het instrument vrijstelling worden benut. Hier worden wel enkele voorwaarden aan verbonden.

- c) Voor opgravingen die plaatsvinden onder verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie wordt van tevoren onder meer een archeologische waardering gevraagd. Daarom kan hier met een vrijstelling worden volstaan.
- d) Met dit wijzigingsbesluit is de bestaande voorwaardelijke vrijstelling voor vrijwilligers om archeologisch onderzoek te verrichten beperkt tot gemeentelijk ingedeeld gebied. Hiermee is de vrijstelling voor de Noordzee vervallen (en vervangen door de ontheffing onder a).

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

- a) Het belangrijkste gevolg van de ontheffing voor verenigingen van vrijwilligers in de onderwaterarcheologie is dat deze verenigingen een aanvraag moeten doen. Hier zullen tijd en inspanning mee gemoeid zijn, maar deze zal veel geringer zijn dan wanneer ook van deze groep een certificaat vereist zou worden. Het voorstel is tot stand gekomen in nauw overleg met de koepels van de vrijwilligers in de onderwaterarcheologie.
- b) Het uitzonderen van werkzaamheden ten behoeve van het verkrijgen van een certificaat heeft geen gevolgen voor de regeldruk.
- c) Het toevoegen van de vrijstelling voor vliegtuigbergingen door Defensie heeft geen gevolgen voor de regeldruk.
- d) Het aanpassen van de bestaande vrijstelling voor vrijwilligers in de archeologie heeft geen gevolgen voor de regeldruk.